

manja za modroslovje, temveč je tudi spoznal, da pravo gojenje prirodznanskih znanostij pripomore le Boga bolj spoznavati. Zaradi tega je pa baš sveti oče mnogo storil za povzdigo prirodznanske znanosti in v Rimu osnoval veliko prirodznansko in zdravniško šolo. Kar se tiče pospeševanja znanosti, se sedanji papež more primerjati največjim svojim prednikom.

Papeži so veliko storili za znanosti in umetnosti in le obžalovati je, da se njih delovanje semtertja še premalo ceni. Ko je v srednjem veku znanstvo vsled neugodnih razmer precej propalo, so bili baš papeži, ki so je zopet povzdignili. Nepozabljivo ostane, kar so v tem oziru storili Aleksander V., Evgen IV. in Nikolaj V. ter več družih. Da ni bilo teh velic papežev, bi gotovo znanosti danes ne bile na tako visoki stopinji, kakor so sedaj. Papeži so skrbeli, da so se jeli zopet proučevati stari grški filozofi in še le, ko se je zapadni svet seznanil z nesmrtnimi deli Aristotela, Arhimeda, Platona i. dr., se je začelo zopet novo gibanje na znanstvenem polju. Možje, ki so sedeli na stolu sv. Petra, so dobro spoznavali, da znanost ni nevarna veri, temveč jo le podpira, ker obema je predmet resnica, ki je in ostane le jedna.

Po spodbujanji sedanjega papeža se je začela posebno v katoliških krogih gojiti veda, posebno modroslovje. Ne le, da se snujejo katoliška vseučilišča, kjer so za to ugodne razmere in se kaže potreba, temveč množé se hitro knjige in časniki, razširjajočo pravo vedo, katera se vjema z nauki katoliške cerkve. Žal, da je bila semtertja znanost zašla na napačna pota in se je pod njeno krinko razširjevalo tudi brezverstvo. Mnogi učenjaki so celo vse svoje duševne zmožnosti porabljali v to, da bi dokazali, da se znanost ne strinja s cerkvenimi nauki. Zasejali so tako mnogo škodljivega semena. Tem učenjakom se je uprl sedaj vladajoči papež s tem, da jim je naproti postavil pravo katoliško znanost. Vspehi tacega postopanja se že kažejo, kajti zlasti Darwinovi napačni nauki poslednja leta hitro zgublajo veljavo. Da ni sedanji papež družega storil, da je takorekoč obnovil katoliško vedo, bi mu bilo zagotovljeno ne le v cerkveni, temveč tudi v svetni kulturni zgodovini slavno mesto.

Levovo delovanje je pa vsestransko. Pred vsem je nam omeniti, da je s svojim bistrim očesom spoznal, da se v sedanjih časih cerkev mora pred vsem opirati na narode same. Cerkev je že po svoji ustanovitvi bolj demokratična, kajti ustanovljena je za vse bogate in revne, učenjake in prostake. Posebno pa mora v sedanjem času se opirati bolj na nižje narodne sloge, ko so se po vseh evropskih državah ljudske pravice razširile. Lev XIII. v svojih okrožnicah zlasti do francoskih škofov večkrat naglašata ta demokratični značaj katoliške cerkve. Iz njegovih okrožnic jasno odmeva, da je katoliška cerkev za vse, da bogatini in velikaši v njej nimajo prednosti. Tudi je v katoliški cerkvi dovolj prostora za vse državne oblike, monarhične in republičanske.

Svojo ljubezen do nižjih stanov pokazal je papež posebno v svoji okrožnici o delavskem vprašanju. Koliko

lepih nasvetov je v tej okrožnici in le želeti je, da bi se ti nasveti uvaževali. Mnogo trpkih je sv. oče povedal v tej svoji okrožnici tistim, ki zatirajo delavca. Naglašajo se v okrožnici tudi pravice delavcev in pa dolžnosti delodajalcev. Dokazano je, da se to veliko vprašanje brez prelivanje krvi ne bode dalo rešiti drugače, nego na podlagi naukov naše svete vere in krščanske ljubezni.

Sveti oče z jednako ljubeznijo ljubi vse narode. To svojo ljubezen je večkrat pokazal tudi nam Slovanom, papež ne prezira nas tako, kakor mnogi drugi evropski mogočnejši, ki v Slovanih še vedno hočejo videti na pol divjake. S svojo veliko okrožnico „Grande munus“ se je obrnil do Slovanov in jih opozoril na važnost krščansko-kulturnega delovanja slovanskih bratov Cirila in Metoda in jih spodbudil k češčenju teh dveh svetnikov, apostolov slovanskih. Slovanski romarji v Rimu bili so tudi jako prijazno vsprejeti od sv. očeta. Katoliškim Črnogorcem dovolil je sedanji papež slovansko liturgijo in v Rimu po papeževih zavodih se snujejo stolice za slovanske jezike. Prizadeva si pa tudi papež, da bi pravoslavne pridobil za katoliško vero in le želeti je, da bi to prizadevanje imelo kmalu kaj vspeha, ker verski razkol Slovane jako slabi tudi v narodnem in kulturnem oziru.

Sedanjega papeža pa ne čislajo le katoličani, temveč tudi drugoverci. Mogočni Bismarck je nekoč v neki važni zadevi poprosil papeža za razsodnika, zaupajoč v njegovo modrost. Tudi sedaj ob petdesetletnici papežu ne prihajajo le častitke iz katoliških krajev, temveč tudi od drugod, mej drugimi sta po svojih zastopnikih častitala tudi nemški cesar in pa turški sultan. Po vseh petih delih sveta bode se proslavljala petdesetletnica papeževega škofovanja. Razume se samo po sebi, da se temu proslavljanju pridružimo tudi mi Slovenci, brez razločka strank, kajti slovenski narod se trdno drži vere, za katero so njega očetje prelivali svojo kri, spoštuje tudi poglavarja katoliške cerkve. Kadar velja pokazati pravo katoliško prepričanje, on nikakor neče biti zadnji. Nekateri Slovenci potujejo v Rim, drugi se bodemo pa doma primerno spominjali tega veselega dogodka. Vzglede v tem oziru je dal nam že zastop bele Ljubljane s svojim sklepom, da pri tej priliki primernim potom častita slavljenca.

Svoj današnji članek sklepamo s presrčno željo, da bi Bog dal sedanjemu poglavarju katoliške cerkve čakati še mnogo let, da bi še sam videl obilno plodov svojega neumornega in vsestranskega delovanja.

Pismo iz Amerike.

New York 2. februarija 1893.

Četrtega marca bode Grover Cleveland nastopil predsedništvo severno-amerik. zedinjenih držav. Kakor je znano je Cleveland že drugikrat izvoljen na to visoko mesto. Upati je, da se bode kmalu potem postava Mc Kynley-jeva, katera nalaga na vse, iz ptujih krajev dohajajoče izdelke in pridelke, tako visoko uvožnino ali carino, preklicala. Narod severo-amerikanski se je naveličal vlade republikanske stranke, stranke,

katera je samo v prid kapitalistov delala. Kakor gobe po toplem dežji so se množili „trusti“. „Trust“ imenujejo Amerikani zvezo velikih fabrik, železnic i. t. d. v namen, da cene izdelkov najprej tako znižajo, da mali obrtniki in male družbe ne morejo s svojim pridelkom na trg. Ko pa so enkrat ti posamezni konkurenti denarno opešani in bankerotni, potem pa „trusti“ ceno svojih izdelkov tako napnejo, da jim nesejo njih tovarne in podvzetja neizmerne dobičke.

Pred volitvijo Harrison-a, sedanjega predsednika rep. stranke se je reklo, volilcem, da se col mora zvišati, da se domača industrija in domača povzetja varujejo pred evropskim pavperskim (siromaškim) blagom. Reklo se je na republikanski strani, da bode delavec v prvi vrsti imel dobroto iz povišanja uvožnine na tuje izdelke. Res so se dali delavci in velika večina nepremožnih volilcev vjeti na te limanice.

Republikanska stranka je zmagala in Harrison je sedel na stol predsednikov.

Kaj se je zgodilo? Res, marsikatera nova industrija se je porodila, tudi tovarne, katere so že prej obstale, so imele dosti dela — pa kdo je imel dobiček od tega? Delavci? Kaj še! Narobe — prejšnje plače so se znižale. Izdelki, kakor obleka, obutev, pohištveno orodje i. t. d. pa so postali vedno slabejši, cena njih pa večja. „Trusti“ so skrbeli, da se je cena premoga, petroleja, sladkora, soli i. t. d. tako povikšala, kakor je bilo v prejšnjih letih neslišano. Na pr. cena premogu je tekočo zimo poskočila na 7¹/₂ dolarjev za tono. (20 centov). Prej je stala tona 4¹/₂ dol.

Pa kaj je bil daljši še nasledek visoke carine? Evropske vlade so bacnile nazaj in so na pridelke iz Amerike kakor žito, moko, meso, mastnino tudi na njih strani carino povišale ali pa uvožnino sploh prepovedale. Kmetovalcem ameriškimi je bil na ta način umaknjen njihov trg in prisiljeni so bili prodajati tukaj svoje pridelke skoro za nič. Pa zato ti pridelki niso prišli v roko revnih ljudij dobri kup ali po ceni — med producentom (pridelalcem) in konsumentom (uživalcem) je stal kakor „trust“, krvpijoči zmaj! Rajše naj poginejo pridelki, kakor pa da bi se prodajali po ceni ljudstvu. Ni čuda, da so lansko leto v večih krajih tukaj v Ameriki peči kurili s turšico. (Zrno in vse.)

Govedina zdaj velja tudi v New Jorku 12 do 14 centov funt, to je okoli 32 krajcarjev a. v. Prej je veljal funt 6 ali 7 centov. Ravno tako je z drugim mesom. In tako je vse, kar je človeku za življenje potrebno dražje postalo.

Bralci bodete pač mislili, da je vlada Bog ve koliko denarja dobila na carino. Razložek v tem oziru je bil komaj govorjenja vreden — pa državni zaklad v Washingtonu je prazen. Cleveland je pred svojim odhodu zapustil čez 300 (tri sto) milijonov zlata in srebra nakopičenega v kletih državnih. Očitano se je njegovi vladi, da tak denar je mrtev in nima nobenega prida za narod. Pa lepše je vendar, če ima stric Sam (Uncle Sam se šaljivo imenuje vlada severo-amer. držav) v svojih žepih polno zlata in srebra, kakor pa če je „suh“, kar je zdaj na koncu vlade republikanske stranke.

Zedinjene države imajo samo 27 tisoč regularnih vojakov. Pa vendar vojaški oddelek vlade požre neizmerne svote denarja. Da, več kakor na pr. nemška armada! Ni čuda! Republikanska vlada je pomnožila število vojaških penzionistov na celi milijon. Jeden milijon ljudij (prejšnjih vojakov) vleče penzijo iz stric Sam-ove kase in deseti med njimi ni duhal strelnega praha. Strašne goljufije so se godile v tem oziru. Kdor je le upregel za par ur svojega konja ali mulo v kakšni vojaški voz o času vojne med severnimi in južnimi državami (1861—65), dobil je penzijo. Ne par krajcarjev ali centov — po 100, 200, 300 in še več dolarjev znašajo penzije tukaj na leto. Vdove, matere, sestre, sirote umrlih penzionistov še dalje dobivajo te penzije vse jedno, ali so potrebni ali ne.

Upajmo, da bode pod prihodnjim demokratičnem predsednikom prihodnost lepša in da tudi evropskim ljudstvom pripade dobiček iz povzdige živahnejše kupčije med starim in novim svetom.

Naseljevanju Evropejcev se zadnji čas od tukajšne vlade zelo ovira. Najrajši bi nekateri ljudje pot v Ameriko novoprišlecem popolno zaprli. Ko je kolera v Evropi, posebno pa Hamburgu morila ljudi, je predsednik Harrison 20dnevno quarantain-o (zadržanje) za vse ladje zapovedal. To pač ne more nobeden kritikovati in bilo je pametno. Vsak brani svojo kožo. Pa ta zapoved velja še zdaj. Nemške parobrodne družstva že davno ne uvažajo pazažerjev tretjega razreda na svojih parobrodih. V prvem in drugem razredu teh ladij sme se priditi sem. Popolno torej prihod Evropejcem ni zaprt. To ne gre tako lahko. Pa če bi se tudi kaj takega zgodilo, bi Cleveland to kmalu predrugačil.

Glede otvorjenja chicaške svetovne razstave bi bila taka prepoved tudi čudna in slab vtis na celi svet bi ne izostal. Se ve, če se pa zopet prikaže kolera v Evropi, potem bodo gotovo vrata v Ameriko Evropejcem zaprta. Bog mili naj odvrne vse to!

Razstava v Chicagi se bode odprla 1. maja t. l., pa kake 2, 3 tedne bo potem še minulo, preden bo vse pod streho in vsaka reč na svojem kraju. Prekosila bo ta razstava pač vse, kar je svet dozdej videl. Dobro ali bolje rečeno neobhodno potrebno bi bilo, da tudi kránjska dežela pošlje na svoje stroške par bistrih glav v Chicago, da bi se tega velikanskega poduka tudi Slovenci udeležili. Naj še omenim, da se je bati zopet velikanskega štrajka vseh delavcev, kateri služijo na železnicah, katere vozijo v Chicago.

Pretekli teden je umrl James Blaine, dvakratni kandidat za predsedništvo in večletni državni tajnik. To je stopinja, katera je enaka ministertvu zunanjih zadev v evropskih državah. Čeravno je bil odločen republikan, so časniki obeh strank jako laskave članke pri priliki njegove smrti v čast priobčili.

Umrl je bil zelo za to, da se Sandwich-evi otoki, med katerimi je Hawai najimenitnejši, pridobe severo-amer. državam, ako se zato ponudi enkrat prilika.

Kakor znano, je pred nekoliko dnevi bila kraljica teh otokov odstavljena in deputacija prejšnjih njenih podložnih je takoj odpotovala v Washington s prošnjo, da se severo-amer. države polaste teh otokov. To je delo Amerikancev, kateri so naseljeni na teh otokih in katerim sedanja uvožnina v države ni všeč. Bogati Nemeč Claus Sprekels (občan severo-ameriškanski), posestnik velikih fabrik in plantaž sladkornih je na čelu (čeravno na tihem) te cele stvari.

Anektirale ali v posest vzele bodo komaj severo-amer. države Sandwicheve otoke. Anglija bi to gotovo ne dopustila. „Brittania rules the waves“ (Britanska vlada valove.) Severo-ameriškansko mornarstvo pa še davno ni kos angličanskim. Če bo šlo dobro, zadobe severne države varstvo čez te otoke — pa še potem bo britanski oroslan renčal. Sploh so severo-amerik. države tako velike in bogate, da se jim ni treba spenjati 2000 milj čez morje.

Zima je bila tukaj zelo huda. Na železnicah in na morji je bilo dosti nesreč. Zdaj je nastopilo zopet toplejše vreme. Čulo pa se bode zopet kmalu od povodenj, kakor navadno proti pomladi.

Novo leto se ne more na tej strani velike vode posebno pohvaliti in tudi iz Evrope se ne čuje družega ko toženje čez hudo zimo, hude čase. „As long is life, as long is hope“, „dokler je življenje, je tudi upanje“ pravi Amerikanec. Upajmo torej na boljše za vsacega posameznega, kakor za cele narode.

A. T.